

RUDAR

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštne proste. Ne frankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravn. je v Trbovljah na Štajerskem.

Mezdna izplačevanja v rudništvu.

Zakon, ki na novo ureja mezdna izplačevanja v rudništvu, je objavila uradna „Wiener Zeitung“ 5. junija, torej stopi 5. oktobra 1912 v veljavo. Zakon določa, da se morajo dnevi, na katerih se morajo mezde redno izplačevati, določiti v službenem redu. Torej povzroča sprememba tega zakona tudi spremembo službenega reda v avstrijskem rudništvu.

Po § 7 zakona z dne 14. avgusta 1896, ki se tiče ustanovitve rudarskih zadrug, ima nalogo sestavljanje službenega reda I. skupina (rudniški lastniki), potem ko je zaslila II. skupino.

To zakonito določilo je vzrok velikih krivic rudarjem. Po tem besedilu imajo sestaviti službeni red rudniški podjetniki. Ker pa govori zakon zgolj o zaslišanju II. skupine ni ne, kakor bi se moralo pravzaprav glasiti, skupno z II. skupino, zagadelj imajo podjetniki navado, da sicer zaslišijo II. skupino, končno pa store, kar se njim samim zljubi. Zakon namreč ne pravi izrečno, da so podjetniki vezani vpoštevati mnenja, želje ali zahteve II. skupine, to je delavcev, zagadelj seveda podjetniki z velikim veseljem ukrenejo tisto, kar je v korist njihovim interesom.

Sestavljenim službenim redom je treba po § 200 rudniškega zakona oblastvenega dovoljenja in stopijo v veljavo šele po odobrenju oblasti.

Čeprav podjetniki niso vezani, da sestavijo službeni red sporazumno z delavci oziroma z II. skupino, vendar jim je odprta pot pritožbe na rudniško oblast, če so podjetniki vstavili službeni red, ne da bi jih bili zaslišali, ali če so sprejeli vanj določila, ki so delavcem škodljiva, pa jih na pritožbo delegatov niso odpravili, ali še sploh niso upoštevali delavskih želj. Seveda se mora zgoditi to pravočasno pred oblastvenim odobrenjem službenega reda. Zagadelj smatramo za potrebno, zlasti ker je čas do uveljavljanja novega zakona kratek in se morajo dotlej izvesti v službenem redu vse premembe, da podamo nekaj pojasnil o novem zakonu, zlasti še zagadelj, ker ima zakon nekaj jako nejasnih določil, kakor je to že v navadi pri vseh delavskovrstvenih zakonih.

Zakon torej v prvi vrsti določa, da se mora od 5. oktobra 1912 vsem delavcem vsakih 14 dni in vsem paznikom vsak mesec izplačati plača. Potemtakem se morajo vsa mezdna izplačevanja v Avstriji, ki so bila doslej daljša, kakor na vsakih 14 dni, skrajšati na 14 dni; to pa se mora določiti v službenem redu. Paragraf 200 rudarskega zakona veli, da morajo biti v službenem redu tudi določila o „običajnih mezdah izplačevanjih“. Ta določila so zelo nejasna. Po besedilu novega zakona pa se morajo določiti dnevi, na katerih se morajo mezde redno izplačevati. V tem zmislu se mora spremeniti službeni red.

Kjer pa so že uvedena krajša kakor 14dnevna izplačevanja, določa zakon, da se ne smejo podaljšati.

Doslej se je pogosto dogajalo, zlasti pri rudnikih z veliko fluktuacijo, da se niso takoj napravili obračuni z delavci, ki so rudniku odpovedali delo; skušali so celo obračun na škodo delavcev kolikor možno zadrževati. Novi zakon pa določa jasno, da se mora de-

lavcu takoj izplačati plača, ko izstopi iz službe.

Po paragrafu 206 a novega zakona se mora izplačati plača v gotovini. To jasno določilo pa je skalil odstavek, ki govori o mezdah odtržkih. Tam beremo, da so odtržki dovoljeni le v toliko, v kolikor jih določa zakon in službeni red. Kateri pa so odtržki, ki jih določa zakon? Ti odtržki so: za bolniško in pokojninsko zavarovanje, prispevki za zadrugo, odtržki za razstrelila in netila, odtržki za osebno dehodarino, ki se utrjuje na željo davčnih oblasti, če dotičnik ni plačal davka in slednjič alimentacijski odtržki, ki se utrjuje na željo posamičnih upravičencev. Drugih utrkov zakon ne določa. Toda kdor študira razne službene rede v Avstriji, opazi v njih še marsikatero utrsko. Tako n. pr. odtržke za stanarino, zemljiško najemnino, živila, prispevki za godbeni sklad in podobno. To so odtržki, ki jih zakon ne določa. Zlasti pogosto jih najdemo v službenih redih rudnikov avstrijskih alpskih dežel, torej v mnogih rudnikih na slovenskem ozemlju. Mi smo mnenja, da so ti odtržki nedopustni, če hoče imeti besedilo zakona: „Plača se mora izplačati v gotovini“ svoj zmisel in namen. Zakaj ti odtržki temelje na pogodbah in sporazumih, ki so izven delovnega razmerja in nimajo z njimi nič opraviti. Kdor prevzame od rudnika stanovanje ali zemljišče za uporabo in plača za to najemnino, sklone z rudnikom pogodbo, ki nima prav nič opraviti z delovnim razmerjem. Prav tako je tudi z oddajo živila, ki jih kupujejo delavci od rudnika. Kdor vzame od rudnika živila proti plačilu, sklone z rudnikom kupno pogodbo. Če se takim odtržkom za živila pridružijo še odtržki za stanarino, zemljiško najemnino itd., tedaj se utegne prav lahko zgoditi, da taki delavci ne dobe nikake plače v gotovini in morajo posezati po predujmih, ter pridejo po tej poti v popolno odvisnost od podjetnika. Zagadelj mora imeti zakon, ki določa izplačevanje v gotovini, predvsem ta namen, da štiti delavce pred odvisnostjo od podjetnika.

Sicer pravi zakon dalje, da se delavcem ne sme zabraniti izstop iz službe zaradi zahtev, ki jih ima rudniški podjetnik ali kdo tretji do delavca. S tem pa je delavcu presneto malo pomagano. Če torej delavcu hoče zakon v tej smeri nuditi varstvo, morajo delavci skrbno paziti, da taki odtržki izginejo že tedaj, ko stopi zakon v veljavo.

Poročali smo že bili o podjetniških nakadah, da bi delavce okanili za brezplačno razsvetlavo in orodje. Povedati hočemo še, da je besedilo zakona „prosta razsvetljava“ tako razumeti, da ima rudniški podjetnik brezplačno priskrbeti ne le gorljivo snov kakor olje, bencin, vrivico itd., ampak tudi svetilke.

Zlasti važno je tudi določilo, da se ima čas za izplačevanje mezde vračunati v šihotovo dobo. Doslej so pogosto morali rudarji napraviti dolgo pot in čakati na mezdo. Določiti se bodo morali časi izplačevanja. Prepovedano pa je mezdo izplačevati v gostilnah.

Paragraf 206 c pravi nadalje, da se mora tam, kjer se računa akord po številu vozičev (huntov) in po prostornini (kubični vsebini), vsebino na voziček trajno in vidno označiti, če so vozički različnih velikosti. Če pa je vsebina vseh vozičev enaka, tedaj za-

dostuje, če se vsebina označi z razglasom. Če se plača akord po teži nakopanega premoga (kar se dogaja večinoma v rudninskih rudnikih), tedaj se mora vsebina vozičev zvagati in vidno označiti na vozičih. Če so vsi voziči enake velikosti, tedaj zadostuje, da se dožene vsebina pri enem in se razglasi. Pri računanju akorda po teži se morajo voziči vsako leto preskusiti.

S tem smo sodrugom podali nekaj navodil, kakšno stališče naj zavzamejo pri premembah službenega reda, oziroma kako naj izvedejo zakon. Tudi bi nič ne škodilo, če bi naši sodrugi v rudarskih zadrugah prav nič ne čakali, da jih šele podjetniki zaslišijo o tem, ampak da z ozirom na kratko dobo takoj predložijo svoje želje podjetnikom oziroma revirnim uradom.

Lokav atentat na delavske interese.

Trboveljska premogokopna družba se vedno kaže v javnosti, kako ji leži delavstvo pri srcu. Polna usta imajo njeni zastopniki dobrot, kadar se pripravlja ta gospoda na novo lumparijo. Kdor ima več let opraviti s to gospodo, si je takoj na jasnem, da hočejo z vsako navidezno dobroto oplaziti delavstvo. Najnovejši dokaz.

18. minulega meseca so naznanili v čakalnicah, nabili lepake v raznih okrajih, da bodo v njihovih rudniških prodajalnah, ki nosijo ime delavsko konsumno društvo, v resnici pa odločuje v njem sam ravnatelj in njegovi pajdaši, da bodo prodajali živila po lastni ceni. Začeli so res prodajati moko, slanino, mast, o krompirju nekaj govorijo in še v raznih drugih živilih, ki pa jih nimajo v prodajalni. Ogledali smo si te cene natančno. Moko prodajajo št. 0 36 vinarjev, št. 2 35 vinarjev, št. 4 34, vinarjev, mast K. 1.80, slanino K 1.70 sladkor 1.04. Občno konsumno društvo prodaja št. 0 38 vin. št. 2 36 vin. št. 34 vin. slanino K 1.70, K 2.— sladkor 1 K.

Da čitatelj lahko uvidi, kakšno dobroto nudi rudniški konsum delavcem navajamo sledeče številke. Če delavec kupi v rudniškem ali v občnem konsumu je razlika sledeča:

Rudniški konsum: 10 kg pšenične moke, št. 0 po 36 vinarjev, K 3.60, 10 kg pšenične moke št. 2 po 35 vin. K 3.50. 10 kg pšenične moke št. 4. po 34 vin, K. 3.40, 4 kg slanine po 1.70 K K 6.80, 1 kg masti K 1.80, 5 kg sladkorja po 1.04, K 5.20, skupaj K 24.30.

Občno konsumno društvo: 10 kg pšenične moke št. 0 po 38 vin. 3.80, 10 kg pšenične moke št. 2 po 36 vin. K 3.60, 10 kg pšenične moke št. 3 po 34 vin K 3.40, 4 kg slanine po 1.80 K 7.20, 1 kg masti po 2.— K 2.—, 5 kg sladkorja po K 1.— K 5.—, skupaj K 25.—.

Občno konsumno društvo da šestodstotno dividendo K 1.50, skupaj K 23.50.

Torej kdor kupi navedeno množino rabi v rudniškem konsumu 80 vin. več, kakor ga stane v občnem konsumnem društvu. Vse druge potreščine, ki niso navedene, pa so v rudniškem konsumu dražje kakor v občnem konsumnem društvu, celo dražje kakor pri najmanjših trgovcih.

Vprašanje, je zakaj je trboveljska družba nastavila te cene in vabila vse tiste, ki ne kupujejo v rudniškem konsumu. Dne 5. junija je bil sankcioniran zakon, ki stopi v veljavo po preteku 4 mesecev, toraj 5. oktobra. Po zahtevi tega zakona naj se uvede štirinajstredno izplačevanje mezde pri rudnikih. Zakon natanko določa, kaj se sme delavcem od plače odtegniti in sicer: prispevke za bolniško in starostno zavarovanje

prispevek za rudarsko zadrugo, streljivo, dohodninski davek in ničesar drugega; torej tudi za življenske potrebščine, ki jih dajejo rudniški podjetniki iz svojih skladišč in konsumov ne bo smelo odtrgovati. Zakon pa ima seveda to napako, da dovoljuje tudi za druge stvari odtegotvanje, ako se to odtegotvanje stavi v službeni red, katerega je sestaviti v smislu § 200 rudniškega zakona. Tukaj bi prišla v poštev skladišča in konsumi trboveljske družbe, zato pa gospoda nastavlja hinavske limanice; ker bo treba kmalu sestaviti na podlagi novega zakona za plačilno razmerje nov službeni red, bi ob tej priliki radi utihotali v službeni red določbo, ki bi jim dovoljevala odtegotvati tudi za njihova skladišča in konsume, še nadalje.

Zdi se mi potrebno, da rudarje pravočasno opozorim na nakano, ki tiči za to najnovejšo „dobroto“, ki jo z lepaki in v čakalnici obetajo. Ravnotako pa se godi tudi v Trbovljah in Hrastniku; tudi za ondotne rudarje veljajo te besede, da se ne dajo oslepariti; posebno delegatje rudarske zadruge naj bodo pripravljeni, da jih ne opeharijo pri sestavi službenega reda.

M. Čobal.

Naša moč.

Če človek nekoliko pogleda v pisano zgodovino vesoljnega človeštva, najde mnogo zanimivega, za kar se je moralo človeštvo že nekdanj bojevati.

Že od nekdanj hrepenci človek po lepšem in boljšem, si želi pravice ter bi hotel odpraviti vse krivice tega sveta. Toda človeško hrepenenje po pravici ter po lepšem in boljšem ni nič drugega nego dolga in trnjeva pot posameznikov, ki so žrtvovali celo lastno življenje v to svrhu, ki pa žalibog ni še do danes dosežena stvar — in krivice je še obilo na svetu. Še trpe gladu milijoni delavcev na eni strani, med tem ko se na drugi strani uživa vse najboljše, se živi v razkošju in z največjo potratu. Ogromna revščina na eni strani, neizmerno bogastvo na drugi strani.

Naravno je, da vplivajo te slabe razmere in krivični družabni zistem na socialno življenje, tako, da se je začel boj, veliki socialni razredni boj po lepšem in po boljšem. Toda boj, ki je bil prej brutalen, barbaričen ter se zanašal le na silo, se je danes spremenil v toliko, da se stanovi organizirajo ter z združenimi močmi bojujejo v modernih delavskih in gospodarskih organizacijah.

Nekdanj so bili le posamezniki, ki so bili kulture deležni, le posamezniki, ki so vodili celi svet in katerim so se narodi klanjali.

Ampak danes so se milijoni brezpravnih delavcev tudi zavedli njih moči ki razcepljene nič ne pomagajo, toda združene tvorijo velikansko silo.

Delavci so spoznali pravo pot, po kateri se mora izvojevati pravica ter odstraniti krivica. In nastale so današnje strokovne organizacije, katerih moč dan na dan narašča in katerih število se dan na dan množi.

Plod tega spoznanja je tudi organizacija rudarjev. Lahko se trdi, da je veliko delo, ki ga je izvršila že v tem malem času. Toda še veliko premalo. Ogromno je še delo, ki se ga mora izvršiti. To, kar se je naredilo, je le komaj skromen začetek. Organizacija mora skrbeti, da pot m lista, knjig, brošur in z živo besedo na shodih in predavanjih napravi iz slehernega rudarja celega, resnega moža v polnem pomenu te besede, ki naj razume dobo in svet, v katerem živi, ki naj sodeluje ne le kot številka v organizaciji, ampak kot živa moč, na katero se organizacija vsaki trenotek lahko zanaša.

Samo biti vpisan v organizacijo in redno plačevati prispevke ni dovolj. Treba se je tudi učiti ter druge poučevati. Treba je vsak dan, vsako uro, ob vsaki priliki agitirati, prepričevati, delati in skrbeti neprenehoma, da se pridobi nove člane, da se tudi tem članom dopove zakaj gre ter da se jih pripravi zrele tudi za najhujše boje.

Ta nova socialna moč, ki danes vstaja v obliki strokovne organizacije, zbuja pri gospodi, ki sedi pri dobro pogrnjeni in preskrbljeni mizi — grozo in strah!

In popolnoma naravno je, da skuša gospoda ohraniti uživajoče predpravice in moč na vse mogoče načine. Kakor v druge delavske organizacije

tako tudi v organizacijo rudarskih delavcev se gospodje zaletujejo kakor stekli psi ter rabijo dovoljena in nedovoljena sredstva, da bi dosegli razcepitev mednarodnega združenja delavcev, da bi dosegli razrušitev solidarnosti in skupnosti, katere ravno tvorijo največjo moč delavske organizacije.

Toda zastoj! Nova moč v podobi strokovne organizacije delavcev se vedno močnejše razvija in uveljavlja ter neprenehoma narašča; če se začasno morda tudi ustavi in še celo nazaduje, se pozneje uveljavi še z večjo silo in pomnoži še z večjo vehemenco.

Toda mogoče je, da se uspehi zakasne, da se začasno zabrani napredovanje in naraščanje te naše nove moči. In ravno zato naj se sedaj vsak rudarski delavec, ki razume in čuti svojo dolžnost ter ki je spoznal resnico, postavi na bojno plan ne samo v bran lastne organizacije, temveč celo v dosego večje moči in večjega respektu.

Ako vsak posameznik napravi svojo dolžnost, potem je vsako orožje nasprotnikov brezuspešno in brezpomembno.

V boj, tedaj ti, slovenski rudar, v boj za pravice tvoje in tvojih tovarišev!

Le pogumno stopaj tudi ti, slovenski rudar, v bojno areno proti izkoriščevalcem in njih zavodnim ali nezavednim braniteljem in zagovornikom; pokaži tudi ti, da si spoznal v internacionalni strokovni organizaciji novo moč, katere delež si tudi ti in katere naloga je odstraniti krivico in izvojevati pravico vsemu človeštvu!

KARL KAUTSKY:

Delavska stranka.

Delavski razred še nima v vseh deželah teh življenskih pogojev, skoro nikjer pa jih nima v zadostni meri; že priborjene mu skušajo povsod poslabšati. Delavskemu razredu je treba dolgih, požrtvovalnih bojov, da si pribori in ohrani potrebne politične pravice.

V začetku političnih bojov so proletariatu njega nalogo tupatam olajšali boji med posedujočimi razredi samimi. Industrialni kapitalisti, trgovci, posestniki, dvorni, absolutistični razredi itd. se zelo pogosto hudo spro med sabo. Vsakrati teh razredov išče v takih okoliščinah zaveznikov, ki jih skuša pogovoriti s to ali ono majhno koncesijo, da se mu pridružijo. Po izvojevanju zmagi zaveznika potem često osleparijo za njegov delež plena; na drugi strani pa je bila kaka politična stranka tudi pogosto prisiljena, da je dovolila enemu izmed spodnjih razredov pomembno politično pravico in sicer zategadelj, ker mu je s tem omogočila, da je njej sami izkazal važne usluge.

Gospodujoče stranke so dovolj pogosto apelirale na proletarijat, same so ga tirale v areno političnih bojov. Dokler proletarijat ni došel do samostojne politike, so ga smatrali za čredo, ki pri volitvah slepo glasuje na njih ukaz, ki se da izrabljati prav tako kakor kmetije in malomeščani za to, da dela štafažo lastnim izkoriščevalcem. In v resnici je dovolj pogosto opravljal ta posel.

Toda interesi proletariata in interesi buržvazije so si preveč nasprotni, da bi bilo možno politična stremljenja obeh razredov trajno združiti. Prejalsilej mora v vsaki deželi kapitalističnega proizvajanja udeleževanje delavskega razreda na politiki privedi do tje, da se proletarijat loči od meščanskih strank in ustanovi samostojno stranko, delavsko stranko. To je samcposebi umljivo in ne potrebuje po naših izvajanjih o interesih, stremljenjih in naziranjih obeh razredov nikakega nadaljevalnega razjasnjevanja.

Kdaj pride proletarijat v kaki deželi do odločilnega koraka, da odreže zadnjo vez, ki ga politično veže z meščansko družbo, iz katere je izšel, je odvisno predvsem od višine gospodarskega razvoja dotične dežele, ki predvsem določa obsežnost, moč in enotnost proletariata. Toda še cela vrsta drugih pogojev je, ki so pomembna za prejšnje ali poznejše udeleževanje politične samostojnosti delavskega razreda. Zlasti moramo omeniti dva pogoja: višina vpogleda delavskega razreda v politične in gospodarske razmere in pa politika meščanskih strank napram delavskemu raz-

redu. Obadva pogoja sta bila doslej na Nemškem posebno ugodna politični ločitvi delavcev od buržvazije, mnogo ugodnejša kakor v katerikoli veliki državi, tako je prišlo do tega, da v Nemčiji delavsko gibanje z ozirom na samostojnost od meščanskih strank daleč prekaša delavska gibanja drugih dežel.

Toda naj je pod vplivom različnih pogojev še tako različen čas, v katerem se strne delavsko gibanje posameznih dežel. Kapitalističnega proizvajanja v samostojno delavsko stranko, vendar ga v vsaki teh dežel nujno rodi gospodarski razvoj.

Vsaka politična stranka si pa mora postaviti za svoj cilj politično gospodstvo. Gledati mora na to, da napravi državno oblast uslužno sebi, to se pravi interesom razreda, ki ga zastopa, gledati mora na to, da postane gospodujoča stranka v državi. S tem, da se organizira delavski razred za samostojno stranko, mu je nujno začetan ta cilj, in prav tako nujno bo povzročil gospodarski razvoj, da ga doseže. Kakor pri ločitvi delavcev od meščanskih strank, tudi tu tisti čas, ko se to zgodi, ni odvisen le od višine industrijskega razvoja dežele, ampak poleg deluje sodoločajoč še cela vrsta drugih razmer narodnega in mednarodnega značaja. Tudi način, kako se ta pojav izvrši, je lahko zelo različen. Nihče pa ne more dvomiti v naravni nujnosti končne zmage proletariata, nihče, ki je zasledoval gospodarski in politični razvoj moderne družbe zlasti v teku zadnjega stoletja. Med tem ko proletarijat vedno bolj raste z ozirom na obsežnost, politično moč in gospodarsko nujnost, medtem ko ga vzgaja razredni boj k solidarnosti in disciplini ter mu razširja obzorje, medtem ko neprenehoma raste obseg in enotnost njegovih organizacij, medtem ko je v okolišju kapitalističnega proizvajanja vedno bolj najvažnejši in slednjič edini delovni razred, od katerega rok je odvisna vsa družba, se proletariatu sovražni razredi po številu vedno bolj krčijo, znatno izgubljajo moralno in politično moč in ne postajajo le odveč, ampak deloma naravnost ovira za razvoj produkcije, ki zajde pod njih vodstvom v vedno pogubnejšo zmedo in rodi vedno neznosnejše razmere.

Spričo tega ni dvomiti, na katero stran se bo slednjič nagnila zmaga. Že davno je zgrabila posedujoče razrede groza pred njih bližajočim se koncem. Nočejo si priznati brezupnosti svojega položaja, skušajo ga prikriti z lažjo in razposajeno radostjo; sami se slepe, da ne vidijo prepada, ki mu hite naproti, in ne opažajo, da pospešujejo z oslepljenjem samega sebe svoj propad in ga delajo še pogubnejšega. (Konec.)

Razredni boj.

Ljudje so razdeljeni v dve skupini: ena, ki se poti, da zasluži denar, a druga, ki se poti, da zapravi denar.

Interesi delavca in kapitalista si nasprotujejo med seboj.

Kapitalist pravi: Delati je krasno, in pri tem si misli: kajti delo množi moje bogastvo.

Delavec pravi: Delo, ki koristi drugim, je za mene suženjstvo.

Kapitalist gleda na delavca kakor na stroj, kateremu se daje toliko mazila, da se ne ustavi.

Delavec pa misli, da je tudi on človek, ki ima vse pravice za uživanje življenskih dobrot.

S temi besedami so povedani vsi vzroki razrednega boja. Delavci iščejo skrajšanje delavnega časa in povečanje plače; delodajalci pa nečejo priznati teh zahtev, kajti to bi ranilo njih profite.

Kapitalisti imajo v svojih rokah bogastvo, oboroženo silo in zakone. Delavci pa nimajo drugega kot svojo delavno moč.

Delavci se organizirajo, da združeni pribore ono, kar si ne morejo osvojiti, kot poječin; oni zamorejo ob volitvah s svojimi glasovi zdrobiti politični vpliv kapitalistov in spremeniti zakone v svoje koristi.

Delavci se organizirajo v političnih, strokovnih in konsumnih organizacijah, in te so orožje njih razrednega boja, orožje, ki bode na pravilo konec kapitalističnemu gospodarstvu.

Justični minister proti varstvu stavkokazov.

Švedski kazenski zakonik ima že trinajst let izjemno določilo, ki smatra zgolj poskus, da bi kdo koga prisilil s pretnjo ali silo k opustitvi za hudo delstvo, ki se lahko kaznuje s kazenskim delom do dveh let. Vlada je zdaj predlagala, da se to določilo omili v toliko, da nastopi kaznivost šele tedaj, če gre za pismeno ali ustmeno pretnjo z nasilnim ravnanjem ali podobnim protizakonitim dejanjem. Vlada je bila sicer za odpravo vsega izjemnega določila, upala pa je s svojim olajševalnim predlogom privedi obedve zbornici do enotnega sklepa. Justični minister je izjavil pri obravnavah prve zbornice:

„Poskus, da bi se označilo to zakonito določilo tako, kakor bi ne bilo razredni zakon, se je ponesrečil. Zakaj jasno je, da je to, kar se imenuje varstvo delavoljnih, plašč za interese delodajalcev. Da je zakon sklenila zbornica, v kateri so prevladovali interesi delodajalcev, je morda majhnega pomena; tudi to ni najhujše da je naperjen proti dejanjem, ki kršijo delodajalske interese. Toda ta zakon je prekršil splošna pravna načela, ker kaznuje že sam poskus prav tako trdo kakor dovršeni prestop ali hudo delstvo. Če se splošna pravna načela tako zelo kršijo v interesu delodajalcev, potem je to očitvidno razredna postava.“

Prva zbornica pa ni bila dostopna nobenim pametnim in pravim razlogom ker je odklonila s 73 proti 71 glasovom omiljenje izjemnega določila. Pač pa je sprejela druga zbornica s 138 proti 50 glasovom socialno demokratični predlog, ki zahteva odpravo vseh izjemnih določil. Ta razredna postava torej še ostane nekaj časa. Seveda ne zadolgo časa, o čemer priča že neznatna protidelavska večina v prvi zbornici.

Slovenski rudarji pozor!

Ni dolgo tega, kar je kupila uprava mesta Dunaja rudnik, ki je v Zillingdorfu poleg Dunaja. Uprava mesta Dunaja je v krščansko socialnih rokah in je po celem svetu zaslovela kot najhujša sovražnica delavcev. Vse in vsakogar, ki ne trobi v krščansko socialni rog, uniči, če je le mogoče. V nobenem večjem mestu ni del, ki je v službi občine, tako slabo plačano kakor na Dunaju. A v preganjanju in šikaniranju mestnih uslužbencev in delavcev, ne prekosi nihče dunajske krščansko socialne uprave.

Ko je mestna uprava prevzela rudnik v Zillingdorfu, se je takoj spravila nad rudarje, ki jih je tamkaj približno dvesto. Takoj je začela trgati rudarjem na plači; tako na primer so rudarji dobivali od prejšnjega lastnika rudnika, Dubskega, za kubični meter premoga po 40 vin., krščansko socialna mestna uprava je rudarjem utrgala plačo in sicer pri kubičnem metru kar za 10 vin.; sploh je delovno razmerje pri tem rudniku tako, da ne zasluži pri najboljši volji noben rudar čez 3 krone, običajni zaslužek je 2 kroni 60 vinarjev in 2 kroni 80 vinarjev, pogostoma pa tudi veliko manj. Pri velikanski draginji, ki tamkaj vlada, je postalo ondotnim rudarjem življenje ob takem zaslužku nemogoče, zato so se jeli ti ubogi od krščansko socialnih veljakov iz same ljubezni do bližnjega izkoriščani in izžemani trpini organizirati. Ko je pa mestna uprava izvedela, da so si rudarji v Zillingdorfu ustanovili podružnico Unije avstrijskih rudarjev, je bil takoj ogenj v strehi. Mestna uprava je sklenila, da je vse rudarje, ki so pristopili kot člani k podružnici, odpustiti od dela in pometati na cestni tlak. Dne 28. junija t. l. je obratni vodja Wabin sklical vse rudarje skupaj in jim sporočil sklep mestne uprave ter je dostavil; kdor do 1. julija t. l. ne odstopi od »Unije« bo odpuščen. Rok je potekel, med tem pa so rudarji na svojem shodu sklenili, da se

terorizmu klerikalne mestne uprave ne udajo; složno so sklenili, da nihče od organizacije ne odstopi stoječ na popolnoma pravem stališču, da nima nihče pravice in tudi krščansko socialna uprava mesta Dunaja ne, da bi jim prepovedal organiziranje pri javno pripoznanem in od vlade potrjenem društvu.

Ker se nihče infamni nakani ni udal, je uprava res izvršila svoje žuganje na ta način, da je okrog 37 rudarjev odpustila. Ta nezaslišani atentat na pravice vposlenih delavcev je dal povod, da je med rudarji vzklopela potrpežljivost do vrhunca, kar je imelo za posledico, da so vsi od prvega do zadnjega kakor en moč zapustili delo in složno vstopili v stavko, ki se ne bo preje končala, dokler ne bo mestna uprava uredila v svojem rudniku človeške razmere in plače ter priznala organizacijo delavcev.

Dunajska mestna uprava se nahaja že sedaj v velikih stiskah, ker ima vsled rudarske stavke v Zillingdorfu velikansko škodo. V tem obupnem položaju ji je kanila v glavo misel, da se obrne v južne kraje in nabere za svoj rudnik med slovenskimi rudarji delavcev. Posebno upa, da bo obratni vodja gospod Werner v Trbovljah, katerega je mestna uprava dunajska sprejela v službo kot obratnega vodjo zillingdorfskega rudnika, pripeljal iz Trbovelj v Zillingdorf zadostno število slovenskih rudarjev, katere misli namesto stavkujočih vpreči v rudniku v nečloveško in nekrščansko tlako.

Trdno smo uverjeni, da se bo krščansko socialna mestna uprava dunajska prav temeljito zmotila, če računa na to, da bo slovenski rudar onemogočil svojim nemškim tovarišem in sotrpinom boj za večji kos kruha in za državljansko pravico. Že to je lumparija prve vrste od te gospode, da zahteva, da bi tam, kjer nemški rudar ne more vsled preslabe plače živeti, da bi tam živel slovenski rudar. Ta krščansko socialna gospoda si očitvidno misli, da je slovenski rudar že bolj navajen stradanja kakor nemški, zato vzemimo Slovence, ki nam bodo delali na pol zastonj. Tako žalitev morajo slovenski rudarji z vso odločnostjo zavrniti.

Slovenski rudarji vseh krajev, posebno v Trbovljah: Nihče naj se ne da speljati na led, nihče naj ne gre izvrševati Judeževega dela v Zillingdorf. Če bi vas hotel kdo nagovarjati za Zillingdorf, tedaj vzemite v roke metlo in mu pokažite vrata!

Če bi kdo izmed rudarjev v Trbovljah ali drugod izvedel, da kdo nagovarja (birma) rudarje za Zillingdorf, naj to takoj javi sodrugu Tokanu v rudarskem tajništvu!

Strokovni pregled.

s Roke kl obtožujejo. Zveza nemški lesnih delavcev je priredila v berlinskem strokovnem domu razstavo, o kateri piše meščanski »Berliner Tageblatt« sledeče: »V imenu zaostalih naših stanovskih tovarišev, ki so jih ubili stroji, v imenu tisočev tovarišev katerim so zdrobili zdrave ude, stavimo naše zahteve!« Ta pretrstljivi stavek beremo desetkrat na velikih lepkih v razstavi, ki jo je otvorila zveza nemških lesnih delavcev v strokovnem domu. Prav nič zabavnega ni v tem, kar kaže ta razstava, tudi ni prirejena v ta namen, da bi pričala o važnosti kake industrije. Obtožba je, silen opomin za večje varstvo delavcev v lesni industriji. Na stenah vise velike table s fotografijami rok, ki so jih pohabili stroji. Že veliko število teh fotografij učinkuje pretresljivo, čeprav so le naznaten del vseh poškodovanih rok lesnih delavcev. Z grozo vidimo, kako besno in brutalno dela z neznansko hitrostjo se vrteče železno orodje proti kostem rok, ki imajo tako malo odporne sile. Roke, ki jim manjka le en prst, ni na fotografijah. Ali vidimo roke, ne, saj to niso več roke, na katerih sta le še palec in kazalec, roke, ki nimajo nobenega ravnega prsta več, temveč le nekaj žalostno zalcenjenih nestvorov. Na marsikateri roki so zgornji členi vseh štirih prstov lepo gladko odrezani, ali pa palec s peščajem. Grozno je pogledati roko enega lesnega delavca, ki ima le še mezinec in prstanec, vsi drugi prsti s pripadajočim delom

roke so poševno proti komolcu odrezani. Mogočno učinkuje fotografija, na kateri je več kakor ducat pohabljenih rok v skupini, z nemo obtožbo govore gledalcu. To veliko število slik, ki vpliva na gledalca tako, da ga obliva kurja polt, so glasen klic zakonodaji, naj vendar že v obsežnejši meri poskrbi za varnostne naprave pri strojih, ki se rabijo pri obdelavanju lesa, ker ti stroji vsebujejo prav posebne nevarnosti. Tovarne za lesno industrijo izkazujejo tudi najvišje število nezgod. Vsi stroji se sučejo z neznansko hitrostjo, rotacijski noži se zavrtje vsako minuto več stokrat in ker so tako ostro nabrušeni, trgajo vse, kar pride z njihovimi rezili in ostmi v dotiko. Stružnice, ki jih goni para ali elektrika, z nad enim metrom dolgimi noži, tulijo pri delu, rotacijske žage vrešče tako glasno, da se jih sliši tudi v najšumnejšem obratu daleč naokolo. Najdebelejši les prekoljejo in malenkost jim je, da odrežejo še nekaj prstov zraven. Gorje delavcu ki je pri upeljavi lesa le eno sekundo nepozoren! Stroj ga strašno kaznuje, odrta mu prst ali vso roko. In vendar je mnogo izvrstno premišljenih varnostnih priprav, ki dopuščajo, da se upelje les v stroj, a ne dovoljujejo dotikanja s prsti. Ali prevelika štedljivost podjetnikov je kriva, da nimajo varnostnih priprav že v vseh obratih. Zveza lesnih delavcev ima veliko zaslugo s to razstavo, ker je opozorila javnost na grešno popustljivost in lehkomišelnost marsikatega podjetnika. Pohabljene roke glasno obtožujejo in nemo prosijo odpomoci.“

s Delavska banka na Švedskem. Švedska socialna demokracija je že večkrat premotrivala na svojih strankinih zborovanjih ustanovitev delavske banke za različna delavska podjetja, kakor konsumna društva, tiskarne, stavbinske zadrage, bolniške blagajne itd. Več odborov se je pečalo s pripravami. Brezobzirni boj kartelov in bank proti delavskim podjetjem je bil vzrok, da se je pričelo delavstvo resno baviti z ustanovitvijo delavske banke. Načrt je izdelan in prosili so tudi že za koncesijo. Izmed 19 ustanoviteljev, ki so podpisani na prošnji za koncesijo, je 17 sodrugov le dva tehnična voditelja banke nista socialna demokrata. Izmed sodrugov ustanoviteljev je sedem socialno demokratičnih poslancev, potem načelnik strokovnih deželnih organizacij in načelnik deželne zveze konsumnih društev. Banka se bo imenovala »Uya banken« (nova banka) in bo imela osnovnega kapitala 2 milijona kron v akcijah po 100 K. Osnovni kapital bodo sčasoma zvišali na 10 milijonov kron. Banka bo oskrbovala tudi fond strokovnih organizacij.

s Šesturni delavnik. V resoluciji, ki so jo sprejeli delavci pri majski slavnosti v Londonu, je med drugimi točkami tudi zahteva po šesturnem delavniku. V seji dne 28. aprila, ki jo je imel komite za majsko slavnost, so predlagali zastopniki načelstva angleške socialistične stranke in londonskega strokovnega kartela, da se opusti zahteva po šesturnem delavniku, in se naj manifestira pri majski slavnosti le za osemurni delavnik. Sodrug Hunter Watts, član načelstva socialistične stranke, je poudarjal, da ne gre samovoljno zavreči mednarodnega sklepa. Temu nasproti so trdili zastopniki strokovnih organizacij, da ni treba izpolnjevati mednarodne enakomernosti do pičice. Mnogo organiziranih delavcev je že doseglo osemurni delavnik, drugi delajo že manj kakor osem ur na dan. Zaostale industrijske panoge, bi se le potem povzdignile, ako bi se določila nova pravila, ki odgovarjajo kapitalističnemu razvoju dežele. Končno je bilo sklenjeno z večino glasov, da se vztraja pri zahtevi po šesturnem delavniku.

s Vojaštvo in stavke. Ko je bila mogočna stavka angleških rudarjev, je policija aretirala mladega sodruga Crowsleyja, ker je delil med vojaštvo letake s pozivom, naj ne streljajo na stavkujoče delavce. Zaradi tega je bil sedaj obsojen na štirimesečen zapor. Med obravnavo mu je sodnik obljubil, da bo oproščen, ako obljubi, da ne bo nadaljeval s propagando. Crowsley je odklonil ponudbo z besedami: »Nisem hinavec in izdajalec svojega razreda. Porotnikom je rekel: »Srce mi krvavi, ko vidim, kako zatirajo ljudstvo. Upam da pride čas, ko se bodo uprli policisti in vojaki, da bi postali izdajice razreda, h kateremu spadajo. Gospodujoči razredi silijo ljudstvo k revolти in potem streljajo nanje. To je nečloveško! To je umor! Ako me spoznajo porotniki za krivega, tedaj si nadenejo s tem nevenljivo sramoto! Tako je govoril pogumni Crowsley. Trije drugi, ki so stali pred sodnikom zaradi sličnega pregreška, so bili oproščeni, ker so obljubili, da ne bodo nikdar več storili kaj enakega.

s Rudarji, pozor! Dunajska občina je kupila rudnik rjavega premoga v Zillingdorfu.

Priporočamo našim gospodinjam pravi :FRANKOV:
kavni pridatek z tovarniško znamko :kavni mlinček:
iz zagrebške tovarne.

el zaga II, Y 1161, 12: 9 II. V.

Tovarniška znamka

Občina plačuje sramotno nizke mezde, rudar ne zasluži niti 3 K. Garati morajo 10 ur na dan in pretrpeti vsakovrstne šikane. Rudarji so si zato ustanovili v Zillingdoru organizacijo, ki pa dunajski občini ni po volji. Izjavila je namreč, da socialnih demokratov prav nič ne potrebuje in preti, da bo odpustila vse, ako ne izstopijo iz unije. V slučaju, da občina uresniči to grožnjo, bi li prenehali delavci 3. t. m. z delom. Rudarji ne bodo trpeli, da bi jim dunajski kristjani jemali koalicijskih pravic. Dolžnost rudarjev vseh revirjev je, da ne hodijo sedaj v Zillingdorf. Mezdo, ki bi jo tam dobivali, zaslužijo lahko povsod kot dninarji.

s Organizacija poljedelskih delavcev. Na Nemškem obstoja že tretje leto organizacija poljedelskih, gozdnih in vinogradniških delavcev in šteje 15.696 članov. V pretečenem letu je pristopilo 6122 članov. Člani so razdeljeni na 530 krajevnih organizacij. Organizacija je uspešno izpeljala že več mezdnih gibanj.

s Delovni čas in uspeh dela. Nešteto krat se je že ovrгла podjetniška trditve, da je vsled krajšega delovnega časa uspeh dela slabši. Koliko je resnice na tej podjetniški trditvi, nam vnovič kažejo zanimivi podatki strokovne organizacije avstrijskih tobačnih delavk. V zadnjih letih se je delovni čas v tobačnih tovarnah skrajšal, s 1. januarjem 1910 je dosegel 51 ur na teden. V tobačnih tovarnah so samo akordne plače, smo nekatere delavke, ki imajo opraviti s splošnimi manipulacijami, dobe tedensko plačo. Iz teh podatkov pa je razvidno, da niti delavec z zaslužkom, niti podjetnik z dobičkom ni na slabšem, čeprav je krajši delovni čas. Leta 1901 je bilo v vseh tovarnah 41.364 vposlenih, dohodki tobačne režijske so bili 220.076.106 kron in vsaka zaposlena oseba je ustvarila za 5320 K 47 v. vrednosti. Leta 1906 so skrajšali delovno dobo za četrtinko ure. V zvezi s tem je ustvarilo v tem letu 41.445 vposlenih oseb 245.743.947 K dohodkov, od katerih je ustvaril vsak posameznik za 5920 K 91 v. vrednosti. Leta 1910, ko se je delovni čas vnovič skrajšal, je doseglo 40.339 zaposlenih oseb 287.384.930 K dohodkov, izmed katerih jih je bil vsak posameznik ustvaril povprečno 7124 K 24 v. Če hočemo še nadaljnjih dokazov, moramo vračunati čisti dobiček in tovarniške stroške. Leta 1910 so bili tovarniški stroški 87.317.997 K, čisti dobiček pa 132.758.109 K. Leta 1906 so tovarniški stroški dosegli 87.801.182 K višine, čisti dobiček pa višino 157.072.765 K. Leta 1910 pa so tovarniški stroški poskočili le na 110.528.098 K, čisti dobiček pa na 176.856.832 K. Iz teh podatkov je razvidno, da so tobačne tovarne kljub krajšemu delavnemu času neprenehoma množile svoj čisti dobiček. Podjetnik je napravil dobro kupčijo. Če kljub temu tudi delavske plače niso narasle sorazmerno z dobičkom, je to le dokaz, kako majhen je delež delavcev pri nad vrednosti, ki jo ustvarijo. Temu zlu pa more od pomoči le mezdní boj, ki ga vodijo strokovne organizacije.

Razne vesti.

* **Kako stanujejo rimski proletarci.** Blizu 10.000 proletarcev stanuje v Rimu v okraju, ki se razprostira okoli grškega Testaccio. Prostor, na katerem stoje visoke, mračne hiše s proletarskimi stanovanji, ki so last 10 hišnih posestnikov, meri 600.000 kvadratnih metrov. Stanovanjska beda je neizmerna. V vsem okraju je 2593 sob in 1230 kuhinj, skupaj torej 3823 prostorov, v katerih stanuje 9262 oseb. 38 procentov vseh stanovanj ima le eno izbo in kuhinjo, 29,5 procentov po 2 sobi in 24,5 procentov po tri sobe. Stanovanja so torej prenapolnjena. V 67 stanovanjih stanujejo v enem stanovanju po tri družine, v 14 po štiri, v 5 po pet in 2 celo po šest družin. V nekem stanovanju je celo stranišče oddano nekemu podnajemniku. V treh izbah stanuje 19 oseb, ki so člani petih družin. V Via Mastro Giorgio je bilo stlačenih v eni sobi 14 oseb; ponoči so položili čez stranišče desko, na kateri je spal mlad delavec. Hiše so last velikih bank, ki zahtevajo mesečno od prostora 8 do 22 lir, poleg tega pa še vsako leto zvišujejo najemnino. Pri taki stanovanjski mizeriji ni torej prav nič čudnega, če so gostilne in beznice v tem okraju vedno polne in so tako rekoč prava domovanja teh ljudi. Mož, žena in otroci gredo v gostilno, vzamejo jih s seboj, vino dobe v gostilni. Mestni svetovalec Orano, ki je pravkar izdal obširno knjigo o življenju proletarcev, ki stanujejo v tem okraju, je izprašal 1057 družin, koliko popijejo vina. Le devet družin ne pije; 806 družin pije vsak dan in 242 le ob nedeljah. Dalje je izprašal 605 delavcev, koliko popije vsakdo izmed njih. 350 delavcev spije vsak dan po 2 litra vina, 127 po tri litre, 86 po štiri in 42 celo po 5 litrov. V okraju je 73 vinotočev, torej na 1000 oseb pride osem vinotočev. Vsakdo raje pije vino kakor mleko, čeprav je cena obeh pijač skoro enaka. Med rimskim ljudstvom je še močno razširjena vraža, da vino krepi, in onega infajo za posebno

možatega, ko mnogo prenese. Orano pravi: »Del družinske vzgoje je v tem, da nauče otroke piti.« Med ljudstvom je razširjena vera, da mora biti otrok spočet v pijanosti, ker drugače ni »svoboden«, ne zdrav, ne krepak. Vsaka noseča žena pije. Ako ji je slabo, pije še več, ker drugače bi gotovo porodila mrtvo dete. Orano je vprašal neko mater, ki je silila svoje eno leto staro dete naj pije vino, zakaj mu daje vino. Odgovorila mu je, da se mora otrok zgođaj privaditi pijači. Ob devetih zvečer je po beznicah že vse pijano. Žene se zelo boje dobivati otroke, ker jih nimajo s čim zrediti, zato je umetna preprečitev poroda zelo razširjena. Tak je blagoslov kapitalizma!

* **Nazadovanje porodov na Angliškem.** Po vseh modernih državah nazaduje število porodov. Tudi na Avstrijskem je v zadnjem desetletju padlo število novorojencev. Leta 1900. je bilo rojenih v naši državi 967.939 otrok, leta 1902. so zaznamovali najvišje število porodov, namreč 984.240. Od tega leta dalje pada število. Posebno čudno je bilo leto 1905., ko je bilo rojenih le 921.000 otrok. To leto je delalo statistikom mnogo preglavice, ker je tudi število umrlih zelo poskočilo. Naslednje leto se je pomnožilo število novorojencev zdatno, znašalo je 961.258, a naslednja leta je zopet stanovitno nazadovalo. Leta 1909. je znašalo število novorojencev le 941.239. V zadnjih desetih letih se je izselilo iz Avstrijskega nad 660.000 oseb, torej več kakor dve tretjini novorojencev v enem letu. Galicija in Bukovina, ki sta imeli v prejšnjih letih vedno velik prebitek porodov, izkazujejo vsled izseljevanja največji primanjkljaj. V letih 1907. in 1908. je najmočnejše nazadovalo število porodov v Dalmaciji, na Nižje Avstrijskem, v Bukovini in Galiciji. Porodni prebitki pa so bili na Kranjskem, Goriškem in v Istriji. V južnih pokrajinah naše države opazamo stalno naraščanje porodov, v severnih in severovzhodnih pa stalno padanje.

* **Alkohol, uničevalec družinskega življenja.** Pretresljiva družinska tragedija se je dogodila v Oderfurtu. Franc Litschmann, kotlarski paznik, je živel s svojo ženo v neslogi, ker je bila pijanka, ker je zanemarjala svoj otroka in živela skrajno lahkomišlno. Neko noč pride žena popolnoma pijana domov in je razgrajala tako, da mož ni mogel spati. Zjutraj, ko ga je čakalo 18urno šitovno delo, je šel seveda popolnoma izmučen na delo. Proti večeru ga je trudnost tako prevzela, da je zaspal v službi poleg parnega kotla. Paznik ga je videl, naznanil seveda tudi precej in Litschmann je moral zapustiti službo. Ves obupan je šel domov in povedal ženi, da je odpuščen. Ta je pobrala možu denar in šla z doma ter se vrnila šele pozno ponoči, seveda zopet pijana. Mož je spal z otroci vso noč. Ko se je zjutraj prebudil, je spala njegova žena še vedno, ni je mogel zbuditi. Obup in jeza sta ga omamila tako, da je vzel sekuro in ženi preklal glavo. Bila je takoj mrtva. Litschmann je pokril truplo in šel na policijo, kjer je povedal svoje dejanje. Otroke so izročili društvu za varstvo otrok.

* **Jetika in stanovanje.** V nedeljo je bilo na Dunaju drugo zborovanje avstrijskih zdravnikov, na katerem so se izključno bavili z obrambnimi sredstvi v boju zoper jetiko. Kako vplivajo slabe stanovanjske razmere na razvoj jetike, je v daljšem govoru razjasnil docent dr. Weleminsky iz Prage. S številkami je dokazal, da pospešujejo razširjenje jetike slabe življenske razmere in neposredno nalezljivost, dedljivost ne pride toliko v poštev. Pri vseh kulturnih narodih nalezajo otroci najprej jetiko, ker stanujejo v pretesnem stiku z odraslimi, ki so jetični. Bacili, ki povzročujejo jetiko ostanejo včasih v telesu dolgo časa brez vsake škode. Ali če izgubi telo odporno silo vsled slabih življenskih razmer, vsled nezadostne hrane, slabega zraka, premalo gibanja, slabega stanovanja, tedaj ožive bacili v telesu in prično svoje razdirajoče delo. Boj proti jetiki mora torej dvojje zasledovati; zabraniti, da ne nalezajo otroci bolezní in mlado telo okrepiti tako, da ima dovolj odporne sile proti bacilom. K sreči je jetika otrok manj nalezljiva kakor jetika odraslih. Predvsem je treba odrasle bolnike spraviti iz bližine njihovih otrok. Seveda je pri tem največja zapreka denarno vprašanje. Na Avstrijskem bi morali na ta način najmanj 200.000 ljudi spraviti v zavode. Zato pa moramo gledati, da zabranjujemo kolikor mogoče nalezljivost v bolniškovem stanovanju. Primeren pouk bi v tem oziru že mnogo koristil. Po kmetih imajo n. pr. grdo navado, da rabijo za spalnico najmanjši prostor, zato je na kmetih tako velika umrljivost za jetiko, ker majhne spalnice pospešujejo nalezljivost. V mestih je jetika naravnost v zvezi s stanovanjskim vprašanjem. To nam jasno kaže statistika več kakor 40% vseh, ki so umrli za jetiko je stanovalo v stanovanjih z eno sobo, v kateri je povprečno prebivalo po pet oseb in 16% od teh je celo spalo z otroci v eni postelji. Na vsak način mora imeti jetičnik lastno spalnico. Dr. Weleminsky je dokazal s številkami, da jetika narašča v enakem razmerju, kakor narašča stano-

vanjska beda. Na Dunaju umrje v prvem okraju za jetiko 116 na tisoč, v delavskih okrajih jih umrje na tisoč prebivalcev 35 za jetiko.

Mlado, staro,

Vsak pove:

Ta pa je za me!

Ker se samo z njim krepčam,
Vedno zdrav želod'c imam!

Varujte se

ponaredb!

Pristni „FLORIAN“ se dobi edino od Rastlinske destilacije „FLORIAN“ v Ljubljani.

Postavno varovano.

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo
bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

Občno konsumno
društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

Konsumno društvo rudarjev
v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo

specerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.